

Становище

от доц. д-р Елисавета Бояджиева
за хабилизационния труд на гл. ас. д-р Борис Вунчев
„Семантични и синтактични особености на активните интранзитиви в новогръцкия
език”

Биографична справка

Гл. ас. Д-р Борис Вунчев е единствен кандидат в конкурса за доцент по новогръцко езикознание, обявен от Факултета по класически и нови филологии при СУ „Кл. Дхридски”. Той е випусник на Националната гимназия за древни езици и култури. През 1999 г. завършва Софийския университет „Кл. Охридски” , специалност Новогръцка филология във Факултета по класически и нови филологии. През 2003 година е избран за асистент по новогръцки език, а през 2005, след успешна защита на дисертационния си труд на тема *„Аспектуалните характеристики в новогръцкия език – средства за изразяване и семантика”* получава научната степен „Доктор” и е преназначен на длъжността главен асистент. В същия период д-р Вунчев е работил и като хоноруван преподавател по новогръцки език в НБУ и в ЮЗУ “Неофит Рилски”. От началото на работата си като асистент неговите научни интереси са съсредоточени главно в две области: лингвистичните особености в развитието на новогръцкия език, съпоставителното езикознание и историята на изучаването на гръцкия език в България в предосвободенския период, свидетелство за което е представеният списък от публикации, от които 15 са статии, една студия и три монографични изследвания.

Общ преглед на представения хабилизационен труд

Хабилизационният труд, с който д-р Вунчев участва в конкурса, „Семантични и синтактични особености на активните интранзитиви в новогръцкия език” е, от една страна, резултат от дългогодишната му работа като преподавател и е мотивиран от наблюденията му върху трудностите, които срещат студентите по новогръцки език в процеса на усвояването му в рамките на университетското

си образование. От друга страна, той е логичен израз на системния интерес на автора към специфични езикови явления в новогръцкия език от гледна точка на теоретичното езикознание и стремеж към структурирано описание на вътрешноезиковите отношения на системно равнище.

Хабилитационният труд, публикуван от Университетското издателство на СУ през 2013 г., обхваща 155 стандартни страници, от които 130 страници са същински текст, 10 страници обхващат приложенията, представени в табличен вид, и 4 и половина страници библиография. Текстът следва класическата организационна схема на академичното изложение: увод, 8 същински глави и заключение. В увода са представени обектът на изследването и основните цели и задачи, като в отделни части се посочва вида на теоретичната рамка на изследването и източниците на езиковия материал – стр.9. Първата същинска глава разглежда историята на теоретичните схващания за залога в новогръцкия език от гледната точка на гръцки лингвисти, естествени носители на езика, докато втората се съсредоточава върху прегледа на съвременните синтактико-семантични подходи при дефинирането на залога от общотеоритчна перспектива. Третата глава разгръща в подробности възприетия от автора теоретичен модел на изследването, като акцентът се поставя върху теоретичните постановки засягащи взаимоотношението между категориите транзитивност, валентност, морфологичен и синтактичен залог. Следващите пет глави последователно разглеждат глаголните лексеми в новогръцкия език по отношение на тяхната 1. интранзитивност – 5 глава; 2. ергативност – 6 глава; 3. каузативност – 7 глава; 4. медиалност – 8 глава и 5. реципрочност – 9 глава. Заключението обобщава видовете залог в новогръцкия език, отразяващи особеностите на лексикално-семантичните типове глаголни лексеми, определящи тяхното синтактично поведение.

Приносни моменти в труда

Основен приносен момент от общотеоретична и научно-методологична гледна точка е прилагането на нова за новогръцкото езикознание теоретична

рамка, която разчупва традиционния подход на описание на залоговите отношения в новогръцката лингвистика.

В този смисъл, трудът има пионерски характер в както в неоелинистиката, така и в българската езиковедска наука, което е лесно обяснимо предвид относително кратката история на присъствието на новогръцкия език в българския културен контекст в сравнение с други езици като руски, френски, немски, английски и т.н. В тясно балкански езиковедски контекст той също е първи опит да се интерпретира един частен граматичен проблем, каквито са залоговите отношения, от перспективата на общоприетите теоретични виждания за същността на залога, който е универсална граматична категория за Индо-европейското езиково семейство. Съществен приносен момент в труда е съпоставката между изразяването на залога в българския и гръцкия език на системно равнище, който подход има пряка връзка с практическото приложение на резултатите от анализа в процеса на обучението на българи на новогръцки език.

От теоретично гледище трудът е издържан в рамките на лексикално-семантичната теория, според която синтактичните опции за реализация на глагола на синтактично равнище се коренят в семантиката на лексикалната единица. Съвършено основателно авторът се основава на суб-теорията на категориалната рамка и дълбоките падежи, които са част от формално-синтактичния подход при описанието на поведението на глагола на синтактично равнище. Такъв подход осигурява твърда теоретична база за интерпретация на емпиричния езиков материал, върху който се основава анализът.

Много добро впечатление прави фактът, че авторът използва като основа за анализа си езиков материал, който е ексцерпиран не само от писмена реч, а включва примери от спонтанната устна продукция на естествени носители на езика. Това е модерно, съвременно виждане за типа на езиковия корпус, който е основа за извеждането на надеждни и валидни изводи, особено имайки предвид динамиката на развитие на новогръцкия език от социолингвистична и социокултурна гледна точка.

Важен приносен момент в изследването е възможността за пряко практическо приложение на изводите в чуждоезиковото обучение, чрез предлагането на семантични тестове за разграничаване на ергатива от другите семантични залози (6-та глава). Интересен момент в работата е предложението от д-р Вунчев модел на некаузативите, към които авторът предлага да се включи семантичната група на емотивните глаголи, които изразяват различни равнища на каузация в зависимост от избора на адвербиални фрази, отразяващи степента на контрол.

В труда си авторът демонстрира способност да се ориентира в сложна езиковедска материя и чрез задълбочен анализ да постига синтезирани изводи водещи до систематизирането на разнопосочни на пръв поглед езикови явления.

Представеният труд разкрива още едно важно достойнство на автора, а именно способността на д-р Вунчев да прилага системен критичен подход при прочита и прилагането на известни теории и творчески да използва основните постановки на избраната теоретична рамка за целите на анализа на конкретния езиков материал, като по този начин демонстрира вярност към езиковите факти, избягвайки напасването на материала към теорията. Това се вижда най-ясно в 6-та и 7-ма глава при систематизацията на ергативните и каузативните глаголи.

Накрая искам да отбележа, че д-р Вунчев е приел много голяма част от забележките след първия прочит на изследването, което е отразено в публикувания вариант на труда, и което, според мен, е свидетелство за добросъвестност и стремеж към самоусъвършенстване, които са неотменна част от научната състоятелност на съвременния езиковед.

Критични бележки и препоръки

На първо място бих споменала известна еkleктика при дискутирането на проблема за съотношението между две сходни, но различни по същината си езикови явления, а именно валентност и транзитивност (сс. 52-57). Правилно е разграничаването между тях. От друга страна, твърдението, че „залоговото вариране всъщност се влияе немалко от допълнителни прагматически и

семантични фактори, както и от отношението на говорещия спрямо събитието като цяло” (с. 57), е съмнително от общотеоретично и методологично гледище. Валентността е семантична характеристика на глаголната лексема, която се отразява в категориалната рамка, съдържаща всички потенциални аргументни позиции в дълбоката структура. Транзитивността, от друга страна, само отчасти съвпада с валентността, тъй като се отнася до откритата синтактична реализация на даден набор от аргументи и възможността за диатезна транспозиция в повърхностната структура. Това е единственото обяснение на съществуването на базисно двувалентни глаголи, които са интранзитивни, т.е., такива, при които obligatorната поява на аргументите в повърхностната структура не позволява пасивизация. (I have a car., но *A car is had by me.). Притеснява ме и намесването на прагматиката при обсъждането на понятията валентност и транзитивност, които са чисто структурни явления и принципно не могат да зависят от „отношението на говорещия спрямо събитието като цяло”.

Струва ми се, че теорията на Чарлз Филмор за дълбоките падежи¹⁹⁶⁸, макар и цитирана по Хахеман 1972 е малко остаряла, тъй като има множество нови разработки, които са общоприети, поне в англоезичната лингвистична литература, включително и от гледна точка на общоупотребимата терминология, напр. Р. Джейкъбс 1993. *English Syntax for Professionals*. Routledge.

В текста се употребява много сложна и нееднозначна лингвистична терминология, което очевидно е породено от стремежа на автора към теоретична издържаност. Тя е вплетена в сложни синтактични и дълги изречения, които понякога затрудняват разбирането. На няколко места се употребяват термини, които не са дефинирани предварително. Например, на с. 36 се говори за „липсата на комплемент”, без да е обяснено какво се разбира под complement във функционално-синтактичната теория на М. Халидей и което е различно от complement във формално-синтактичен план. По същия начин на с. 17 се говори за „безличен синтаксис”.

От стилова гледна точка бих казала, че в академичния дискурс е добре да се избягва употребата на елиптични изречения, както е, например на с. 49.

Освен това, този път от гледище на организацията и четивността на академичния текст, трябва да се избягват твърде дългите обяснение под линия, тъй като по всеобщо убеждение, ако тяхното съдържание е информативно, т.е. - съществено по отношение на аргументацията, то те трябва да са част от основния текст. В този смисъл с. 45 представлява лош пример. Там основният текст е 11 реда, а бележките под линия са 27 реда. Същото се отнася за страници 83 – 84.

Накрая, бих препоръчала на автора да подготви и издаде учебно помагало на базата на вече наличния текст, което да може да се използва директно в чуждоезиковото обучение на студентите по неоелинистика.

Заключение

Въпреки критичните си бележки, смятам че научната и преподавателската дейност на д-р Вунчев заслужават висока оценка. С особена сила това се отнася до неговите творчески научни постижения, които са с приносен характер. Смятам, че неговата кандидатура по обявения конкурс напълно съответства на изискванията на ЗРАСРБ за присъждане научни звания. Затова убедено и категорично препоръчвам на уважаемото жури да гласува присъждането на званието „доцент по новогръцки език“ на д-р Борис Вунчев по обявения от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ конкурс.

Дата: 11. 04.2013 г.

Рецензент:.....

/ доц. д-р. Елисавета Бояджиева/

